

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

Vodič o členu 15 Evropske konvencije o ljudskim pravima

Odstupanje u vanrednim okolnostima

Ažurirano 30. aprila 2017.

Izdavači i organizacije koji žele prevesti i/ili reproducirati ovaj izvještaj u obliku štampane ili elektronske publikacije pozvani su da se obrate na adresu publishing@echr.coe.int kako bi dobili daljnje upute.

Ovaj Vodič pripremio je Odjel za istraživanje i biblioteku u sklopu Direkcije *juriskonsulta*, te po Sud nije obavezujući. Tekst je finaliziran 30. aprila 2017; može podlijegati uređivačkoj reviziji.

Ovaj dokument dostupan je za preuzimanje na adresi <www.echr.coe.int> (Case-Law – Case-Law Analysis – Case-Law Guides).

Za najnovije informacije o publikacijama, pratite Sud na Twitteru <<https://twitter.com/echrpublication>>.

Za ovaj prijevod, koji se objavljuje u dogovoru s Vijećem Evrope i Evropskim sudom za ljudska prava, odgovoran je isključivo prevodilac.

© Council of Europe/European Court of Human Rights, 2017.

Sadržaj

Napomena čitaocima	4
I. Opći principi	5
II. Član 15, § 1: Kada država može valjano izvršiti odstupanje.....	6
A. “...rat ili druga javna opasnost koja prijete opstanku nacije...”	6
B. “... mjere ... u najnužnijoj mjeri koju zahtijeva hitnost situacije...”	7
C. „... s tim da takve mjere ne budu u neskladu s drugim obavezama [visoke strane ugovornice] prema međunarodnom pravu.”	8
III. Član 15, § 2: Prava koja ne podliježu odstupanju	9
IV. Član 15, § 3: Preduslovi vezani za obavještanje.....	10
Lista citiranih predmeta	12

Napomena čitaocima

Ovaj Vodič dio je serije vodiča o Konvenciji koje Evropski sud za ljudska prava (u daljnjem tekstu: „Sud”, „Evropski sud” ili „Sud u Strazburu”) izdaje da bi pravnike obavijestio o temeljnim presudama koje je Sud u Strazburu donio. Konkretno, ovaj Vodič analizira i rezimira sudsku praksu po členu 15 Evropske konvencije o ljudskim pravima (u daljnjem tekstu: „Konvencija” ili „Evropska konvencija”) do 30. aprila 2017. Čitaocima se nude ključni principi u ovom području, kao i relevantni precedenti.

Citirana sudska praksa izabrana je iz vodećih, ključnih i/ili novijih presuda i odluka.*

Presude Suda služe ne samo kao odluke u predmetima koje Sud razmatra, već i da se generalno razjasne, čuvaju i razvijaju pravila uspostavljena Konvencijom, čime se daje doprinos u poštivanju obaveza koje su države preuzele kao visoke strane ugovornice (*Irska protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, 18. 1. 1978, § 154, Serija A, br. 25). Zadatak sistema uspostavljenog Konvencijom jest da, u općem interesu, određuje pitanja javne politike, čime se podižu standardi zaštite ljudskih prava, a jurisprudencija u polju ljudskih prava širi u zajednici država potpisnica Konvencije (*Konstantin Markin protiv Rusije* [VV], 30078/06, § 89, ECHR 2012).

---

* Citirana sudska praksa može biti na jednom ili oba službena jezika (engleski i francuski) Suda i Evropske komisije za ljudska prava. Osim ako drugačije nije navedeno, sve reference usmjeravaju na presudu u meritumu nekog od vijeća Suda. Skraćenica „(odl.)” ukazuje na to da se radi o odluci Suda, a skraćenica „[VV]” da je predmet razmatran pred Velikim vijećem.

I. Opći principi

Član 15 Konvencije – Odstupanje u vanrednim okolnostima

„1. U doba rata ili druge javne opasnosti koja prijete opstanku nacije, svaka visoka strana ugovornica može preduzeti mjere koje odstupaju od njenih obaveza po ovoj Konvenciji, i to u najnužnijoj mjeri koju zahtijeva hitnost situacije, s tim da takve mjere ne budu u neskladu s njenim drugim obavezama prema međunarodnom pravu.

2. Prethodna odredba ne dopušta odstupanje od člana 2. osim u pogledu smrti prouzrokovane zakonitim ratnim postupcima, ili člana 3. i 4, stav 1. i člana 7.

3. Svaka visoka strana ugovornica koja koristi svoje pravo da odstupi od odredbi Konvencije obavještava u potpunosti Generalnog sekretara Savjeta Evrope o mjerama koje preduzima i razlozima za njih. Ona, također, obavještava Generalnog sekretara Savjeta Evrope kada takve mjere prestaju djelovati i kada se odredbe Konvencije ponovo počinju u potpunosti primjenjivati.“

1. Član 15 je odredba o odstupanju. Ovaj član dopušta visokim stranama ugovornicama, u izuzetnim okolnostima, mogućnost odstupanja, na jedan ograničen i kontroliran način, od obaveza da osiguraju određena prava i slobode u skladu sa Konvencijom.

2. Tekst člana 15 zasniva se na nacrtu člana 4 nacrta Pakta Ujedinjenih nacija o ljudskim pravima, koji je kasnije postao član 4 Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima (MPGPP).¹

3. Član 15 se sastoji od tri dijela. Član 15, § 1 definiše okolnosti u kojima visoke strane ugovornice mogu valjano odstupiti od svojih obaveza po Konvenciji. Također, ograničava mjere koje mogu preduzeti za vrijeme takvog odstupanja. Član 15, § 2 štiti određena osnovna prava sadržana u Konvenciji od bilo kakvog odstupanja. Član 15, § 3 propisuje proceduralne uslove kojih se svaka država koja vrši odstupanje mora pridržavati.

4. Odstupanje ne mora podrazumijevati da država neće biti u mogućnosti da garantira prava sadržana u Konvenciji. Zaista, prema ustaljenoj praksi prilikom podnošenja zahtjeva za odstupanje, država ugovornica ističe da mjere koje preduzima „mogu“ podrazumijevati odstupanje od odredbi Konvencije. Iz tog razloga, u predmetima gdje se podnosilac ili podnositeljica predstavke žali da je došlo do povrede njegovih ili njenih prava sadržanih u Konvenciji za vrijeme odstupanja, Sud će prvo ispitati da li se mjere koje su preduzete mogu opravdati u skladu sa materijalno-pravnim članovima Konvencije; samo u slučaju kada se te mjere ne mogu opravdati, Sud će dalje odlučiti da li je odstupanje bilo valjano (naprimjer, *A. i drugi protiv Ujedinjenog Kraljevstva* [VV], § 161; *Lawless protiv Irske (br. 3)*, § 15).

---

1. Vidi str. 10 i Dodatak I uz *Travaux préparatoires* u vezi sa primjenom člana 15 ([dokument DH \(56\) 4](#) dostupan na web-stranici Sudske biblioteke <www.EKJLP.coe.int/Library>). Američka konvencija o ljudskim pravima također sadrži odredbu o odstupanju (član 27). Takva odredba ne postoji u Afričkoj povelji o ljudskim pravima i pravima naroda.

II. Član 15, § 1: Kada država može valjano izvršiti odstupanje

Član 15, § 1 Konvencije

„1. U doba rata ili druge javne opasnosti koja prijete opstanku nacije, svaka visoka strana ugovornica može preduzeti mjere koje odstupaju od njenih obaveza po ovoj Konvenciji, i to u najnužnijoj mjeri koju zahtijeva hitnost situacije, s tim da takve mjere ne budu u neskladu s njenim drugim obavezama prema međunarodnom pravu...”

5. Član 15, § 1 navodi tri uslova za valjano odstupanje:

- i. mora biti za vrijeme rata ili druge javne opasnosti koja prijete opstanku nacije;
- ii. mjere koje su preduzete kao odgovor na ratnu okolnost ili javnu opasnost ne smiju prevazilaziti najnužniju mjeru koju zahtijeva hitnost situacije; i
- iii. mjere ne smiju biti u neskladu sa drugim obavezama koje država ima prema međunarodnom pravu.

A. “...rat ili druga javna opasnost koja prijete opstanku nacije...”

6. Od Suda se ne traži da tumači značenje riječi „rat” u členu 15, § 1; u svakom slučaju, svako značajnije nasilje ili nemiri koji ne čine rat najvjerovatnije spadaju u područje primjene drugog dijela člana 15, § 1, „javna opasnost koja prijete opstanku nacije”.

7. Prirodno i uobičajeno značenje „javne opasnosti koja prijete opstanku nacije” je jasno i odnosi se na „posebnu kriznu situaciju ili vanrednu okolnost koja pogađa cjelokupno stanovništvo i predstavlja prijetnju organiziranom životu zajednice te države” (*Lawless protiv Irske (br. 3)*, § 28).

8. Vanredna okolnost treba biti stvarna ili neposredna; kriza koja se odnosi samo na određenu regiju države može predstavljati javnu opasnost „koja prijete opstanku nacije” (vidjeti, naprimjer, odstupanja koja se odnose na Sjevernu Irsku u predmetu *Irska protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, § 205, i ona koja se odnose na jugoistočnu Tursku u predmetu *Aksoy protiv Turske*, § 70); a kriza ili opasnost bi trebale biti iznimka utoliko što normalne mjere i ograničenja dozvoljena Konvencijom u svrhu očuvanja javne sigurnosti, zdravlja i poretka jednostavno nisu dovoljne (*Danska, Norveška, Švedska i Holandija protiv Grčke („Grčki predmet”)*, Izvještaj Komisije, § 153).

9. Sudska praksa, do danas, nije nikada eksplicitno uvrstila uslov da vanredna okolnost treba biti privremena i, zaista, predmeti pokazuju da je moguće da „javna opasnost” u smislu člana 15 traje dugi niz godina (vidjeti sigurnosnu situaciju u Sjevernoj Irskoj: *Irska protiv Ujedinjenog Kraljevstva, Brannigan i McBride protiv Ujedinjenog Kraljevstva, Marshall protiv Ujedinjenog Kraljevstva* (odl.); i sigurnosnu situaciju nakon posljedica napada al-Qaede u Sjedinjenim Američkim Državama: *A. i drugi protiv Ujedinjenog Kraljevstva* [VV], § 178).

10. Organi Konvencije su, općenito, prepustili nacionalnim vlastima da izvrše procjenu o postojanju takve iznimne situacije. Kao što je Sud naveo u predmetu *Irska protiv Ujedinjenog Kraljevstva* (§ 207): „prije svega, na svakoj je državi ugovornici, u okviru njene odgovornosti za ‘opstanak [svoje] nacije’, da utvrdi da li se radi o ‘javnoj opasnosti’ koja prijete opstanku nacije.”

11. Terorizam u Sjevernoj Irskoj je ispunio standard za proglašavanje javne opasnosti, jer je dugi niz godina predstavljao „akutnu opasnost sa dalekosežnim posljedicama po teritorijalnu integritet Ujedinjenog Kraljevstva, institucije šest oblasti [Sjeverne Irske] te živote stanovnika te pokrajine” (*ibid.*, §§ 205 i 212; *Brannigan i McBride protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, § 48; *Marshall protiv Ujedinjenog Kraljevstva* (odl.)). Isti je slučaj i sa terorističkim aktivnostima PKK-a u jugoistočnoj Turskoj (*Aksoy protiv Turske*, § 70), kao i sa neposrednom prijetnjom od ozbiljnih terorističkih napada u Ujedinjenom Kraljevstvu nakon 11. septembra 2001. (*A. i drugi protiv Ujedinjenog Kraljevstva* [VV], § 181). Uslov neposrednosti ne treba se, međutim, tumačiti u tako uskom smislu da se od države zahtijeva da čeka da se katastrofa desi prije nego što počne preduzimati mjere protiv nje. (*ibid.*, § 177).

12. Bez obzira na generalni pristup uvažavanja procjene nacionalnih vlasti, to uvažavanje nije neograničeno: naprimjer, u *Grčkom predmetu* (Izvještaj Komisije, §§ 159–165 i 207)), koji je pokrenut protiv Grčke u odgovoru na državni udar „pukovnika” iz 1967., Komisija je ustanovila, na osnovu predloženih dokaza, da nije postojala javna opasnost koja bi opravdala odstupanje. Treba napomenuti da postojanje „javne opasnosti” nije osporavano u gore navedenim predmetima u vezi sa situacijom u Sjevernoj Irskoj i jugoistočnoj Turskoj, dok je jasno da je dosta detaljno osporavano u *Grčkom predmetu* u vezi sa pokušajem odstupanja vojne vlade Grčke.

13. Pošto je cilj člana 15 da dozvoli državama da preduzmu mjere odstupanja kako bi zaštitile svoje stanovništvo od budućih rizika, postojanje opasnosti koja prijeti naciji mora se prvenstveno procijeniti u odnosu na činjenice koje su bile poznate u vrijeme odstupanja. Nije, međutim, isključeno da Sud uzme u obzir informacije koje naknadno izađu na vidjelo. (*A. i drugi protiv Ujedinjenog Kraljevstva* [VV], § 177).

14. Međutim, ukoliko se mjere primjenjuju van teritorije na koju se odstupanje odnosi, u tom slučaju ne dolazi do primjene odstupanja, a dotična vlada neće u tome imati uporište kako bi opravdala te mjere. (*Sakik i drugi protiv Turske*, § 39; *Sadak protiv Turske*, §§ 56; *Yurttas protiv Turske*, § 58; *Abdülşamet Yaman protiv Turske*, § 69).

15. Što se tiče ekstrateritorijalne primjene Konvencije, Sud prihvata da „iako je od njihove ratifikacije Konvencije bilo više vojnih misija u kojima su države ugovornice djelovale ekstrateritorijalno, nikada niti jedna država do sada nije izvršila odstupanje shodno členu 15 Konvencije u vezi sa ovim aktivnostima. Odstupanja (...) su postala neophodna uslijed unutrašnjih sukoba ili terorističkih prijetnji po državu ugovornicu” (*Hassan protiv Ujedinjenog Kraljevstva* [VV], § 101).

B. “... mjere ... u najnužnijoj mjeri koju zahtijeva hitnost situacije...”

16. Sud je izjavio da su granice njegove ovlasti za preispitivanjem „posebno očigledne” kada se radi o primjeni člana 15 (*Irska protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, § 207):

„Prije svega, na svakoj je državi ugovornici, u okviru njene odgovornosti za ‘opstanak [svoje] nacije’, da utvrdi da li se radi o ‘javnoj opasnosti’ koja prijeti opstanku nacije i, ako je to slučaj, koliko daleko je potrebno ići u nastojanjima da se prevlada ta opasnost. Uslijed direktnih i stalnih kontakata sa prijekim potrebama u datom trenutku, nacionalne vlasti su, u principu, u boljoj poziciji od međunarodnog sudije da donesu odluku kako u vezi sa postojanjem takve opasnosti tako i o prirodi i opsegu odstupanja potrebnog za njeno sprečavanje. U vezi s tim, član 15, § 1 (...) ostavlja tim vlastima široko polje slobodne procjene.”

17. Ipak, države nemaju neograničene ovlasti u tom smislu: Sud je ovlašten da donese odluku o tome da li su države prekoračile „najnužniju mjeru koju zahtijeva hitnost” krize (*ibid.*).

18. Kod odlučivanja da li je neka država prekoračila najnužniju mjeru, Sud će dati odgovarajuću težinu faktorima kao što su: priroda prava na koja odstupanje utječe, okolnosti koje su dovele do

hitne situacije i njeno trajanje. (*Brannigan i McBride protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, § 43; *A. i drugi protiv Ujedinjenog Kraljevstva* [VV], § 173).

19. To znači da će Sud razmatrati pitanja kao što su:

- da li bi redovni zakoni bili dovoljni da odgovore na prijetnju uzrokovanu javnom opasnošću (*Lawless protiv Irske (br. 3)*, § 36; *Irska protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, § 212);
- da li su mjere istinski preduzete kao odgovor na vanrednu okolnost (*Brannigan i McBride protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, § 51);
- da li su mjere korištene u svrhu za koju su dozvoljene (*Lawless protiv Irske (br. 3)*, § 38);
- da li je odstupanje ograničeno u svom opsegu i koji su razlozi koji ga potkrepljuju (*Brannigan i McBride protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, § 66);
- da li je potreba za odstupanjem trajno bila predmetom preispitivanja (*ibid.*, § 54);
- da li je došlo do ublažavanja preduzetih mjera (*Irska protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, § 220);
- da li su mjere bile podvrgnute mjerama zaštite (*ibid.*, §§ 216–219; *Lawless protiv Irske (br. 3)*, § 37; *Brannigan i McBride protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, §§ 61–65; *Aksoy protiv Turske*, §§ 79–84);
- kolika je važnost predmetnih prava i koji je širi cilj sudske kontrole nad miješanjem u to pravo (*ibid.*, 76);
- da li je sudska kontrola mjera bila izvodiva (*ibid.*, § 78;² *Brannigan i McBride protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, § 59);
- da li su mjere bile proporcionalne i da li su uključivale bilo kakvu neopravdanu diskriminaciju (*A. i drugi protiv Ujedinjenog Kraljevstva* [VV], § 190); i
- kakvi su stavovi nacionalnih sudova koji su eventualno razmatrali ovo pitanje: ukoliko je najviši nacionalni sud države ugovornice donio zaključak da mjere nisu bile najnužnije, Sud bi mogao opravdano donijeti drugačiji zaključak samo ako bi se uvjerio da su domaći sudovi pogrešno tumačili ili pogrešno primijenili član 15 ili jurisprudenciju Suda po tom članu ili da su došli do zaključka koji je očigledno neopravdan (*ibid.*, § 174).

20. Ovi faktori će u redovnoj proceduri biti procijenjeni, ne retrospektivno, već na osnovu „uslova i okolnosti iz perioda kada su [mjere] prvobitno preduzete i kasnije primijenjene” (*Irska protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, § 214). Međutim, nije isključeno, kao kod procjenjivanja okolnosti u vezi s tim da li se radi o javnoj opasnosti, da Sudu uzme u obzir informacije koje naknadno izađu na vidjelo (*A. i drugi protiv Ujedinjenog Kraljevstva* [VV], § 177, gdje je Sud uzeo u obzir bombaški napad i pokušaj bombaškog napada u Londonu u julu 2015. godine, koji su se, naime, desili nekoliko godina nakon obavijesti o odstupanju iz 2001. godine).

C. „... s tim da takve mjere ne budu u neskladu s drugim obavezama [visoke strane ugovornice] prema međunarodnom pravu.”

21. Sud će razmotriti ovaj dio člana 15, § 1 na vlastitu inicijativu, ukoliko je to potrebno (*Lawless protiv Irske (br. 3)*, § 40), čak i samo kako bi naveo da nije utvrdio nikakav nesklad između odstupanja i drugih obaveza države prema međunarodnom pravu.

22. U predmetu *Brannigan i McBride protiv Ujedinjenog Kraljevstva* Sud je razmatrao navode podnosioca predstavke da je osnovni uslov da bi odstupanje bilo valjano prema članu 4

---

2. Vidi, također, predmete poslije predmeta – *Aksoy: Demir i drugi protiv Turske*, §§ 49–58; *Nuray Şen protiv Turske*, §§ 25–29; *Elçi i drugi protiv Turske*, § 684; *Bilen protiv Turske*, §§ 44–50

Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima³ taj da javna opasnost bude proglašena zvaničnim putem i da je izostanak takvog proglašenja značio da odstupanje Ujedinjenog Kraljevstva nije bilo u skladu sa njegovim obavezama prema međunarodnom pravu. Sud je odbacio te navode. Ustanovio je da nema ulogu da pokuša mjerodavno definirati značenje izraza „proglašena zvaničnim putem” iz člana 4 MPGPP-a. Ipak, Sud je morao ispitati da li je postojala ikakva prihvatljiva osnova za navod podnosioca predstavke u tom smislu. Sud je utvrdio da je izjava ministra unutrašnjih poslova Donjem domu u vezi sa odstupanjem “odgovarala smislu zvaničnog proglašenja” (*ibid.* §§ 67–73).⁴

23. U predmetu *Marshall protiv Ujedinjenog Kraljevstva* (odl.), podnosilac predstavke se oslonio na opservaciju Komiteta Ujedinjenih nacija za ljudska prava da su odredbe o vanrednoj situaciji u Sjevernoj Irskoj bile „pretjerane” te da bi u okviru člana 4 MPGPP-a trebalo predvidjeti povlačenje odstupanja. Sud je izjavio da nije našao ništa u tim navodima što sugerira da se mora smatrati da vlada krši svoje obaveze prema MPGPP-u zbog produžetka odstupanja nakon 1995. U vezi s tim, podnosilac predstavke nije mogao dokazati da je nastavak odstupanja bio neusklađen sa obavezama vlasti prema međunarodnom pravu.

24. U predmetu *Hassan protiv Ujedinjenog Kraljevstva* [VV], Sud je morao da odluči da li će, u odsustvu odstupanja u kontekstu međunarodnog sukoba, ipak moći ponovo tumačiti odredbu Konvencije u skladu sa principima međunarodnog (humanitarnog) prava. Sud je odgovorio potvrdno, prihvatajući da, iako interniranje nije dozvoljen osnov za lišavanje slobode prema članu 5, od strane ugovornice se nije zahtijevalo da odstupi od svojih obaveza iz člana 5 kako bi dozvolila interniranje ratnih zarobljenika i civila koji predstavljaju prijetnju po sigurnost u okolnostima sukoba, jer bi se, naime, taj član mogao tumačiti i primjenjivati u skladu sa principima međunarodnog humanitarnog prava (Treća i Četvrta ženevska konvencija).

III. Član 15, § 2: Prava koja ne podliježu odstupanju

Član 15, § 2 Konvencije

„ (...)”

2. Ne dopušta odstupanje od člana 2. osim u pogledu smrti prouzrokovane zakonitim ratnim postupcima, ili člana 3. i 4, stav 1. i člana 7.

(...)”

25. Član 15, § 2 štiti određena prava od odstupanja. Prema tekstu člana 15, § 2 ta prava su sljedeća: član 2 (pravo na život), osim u pogledu smrti prouzrokovane zakonitim ratnim postupcima; član 3 (zabrana mučenja i drugih oblika zlostavljanja); član 4, § 1 (zabrana ropstva i prinudnog rada) i član 7 (kažnjavanje samo na osnovu zakona).

26. Tri dopunska protokola uz Konvenciju također sadrže odredbe kojima se zabranjuje odstupanje od određenih prava koja su u njima sadržana. To su Protokol br. 6 (ukidanje smrtne kazne u doba

3. Član 4 § 1 MPGPP-a predviđa, u relevantnom dijelu: „U doba kada opstanak naroda ugrozi izvanredna javna opasnost, koja je proglašena zvaničnim putem...”.

4. Uporedi sa zaključkom Komisije u predmetu *Kipar protiv Turske* (Izveštaj Komisije od 10. jula 1976, § 527): „Član 15 zahtijeva formalan i javan čin odstupanja, kao što je proglašenje ratnog ili vanrednog stanja, i da se u slučajevima kada visoka strana ugovornica ne izvrši takvo proglašenje, iako je okolnosti u tome ne sprečavaju, član 15 ne može primjenjivati.”

mira i ograničavanje smrtne kazne u ratu), Protokol br. 7 (samo princip *ne bis in idem* iz člana 4 Protokola) i Protokol br. 13 (potpuno ukidanje smrtne kazne).⁵

27. Učinak člana 15, § 2 (i odgovarajućih odredbi kojima se ne dozvoljavaju odstupanja u protokolima br. 6, 7 i 13) je da se prava sadržana u tim odredbama nastavljaju primjenjivati i u vrijeme rata ili javne opasnosti, bez obzira na odstupanje koje je izvršila neka država ugovornica.

28. U vezi sa članovima 2 i 7 Konvencije, izuzeci koji su već sadržani u tim pravima također će nastaviti da se primjenjuju.

29. Stoga, u pogledu člana 2, bilo kakvo lišavanje života neće biti u suprotnosti sa tim članom ukoliko je posljedica upotrebe sile ne veće od one koja je apsolutno neophodna u okolnostima predviđenim u članu 2, § 2 (a) –(c), (odbrana svakog pojedinca od nezakonitog nasilja, prilikom zakonitog lišenja slobode ili sprečavanja bijega osobe koja je zakonito lišena slobode, u akciji preduzetoj, u skladu sa zakonom, radi gušenja nemira ili pobune). Član 15, § 2 sadrži i dodatno izuzeće da se pravo na život ne krši ukoliko je smrt prouzrokovana zakonitim ratnim postupcima.

30. Isto tako, u vezi sa članom 7, zabrana kažnjavanja bez primjene zakona podliježe odredbama člana 7, § 2. Naime, ovaj član ne utiče na suđenje i kažnjavanje bilo koje osobe koja je kriva za činjenje ili nečinjenje, ako je to djelo u vrijeme izvršenja predstavljalo krivično djelo prema općim pravnim načelima priznatim kod civiliziranih naroda.

IV. Član 15, § 3: Preduslovi vezani za obavještanje

Član 15, § 3 Konvencije

„(...)

3. Svaka visoka strana ugovornica koja koristi svoje pravo da odstupi od odredbi Konvencije obavještava u potpunosti Generalnog sekretara Savjeta Evrope o mjerama koje preduzima i razlozima za njih. Ona, također, obavještava Generalnog sekretara Savjeta Evrope kada takve mjere prestaju djelovati i kada se odredbe Konvencije ponovo počinju u potpunosti primjenjivati.”

31. Osnovni cilj obavještanja Generalnog sekretara jeste da odstupanje postane javno. Drugi cilj je da Konvencija predstavlja sistem kolektivnog provođenja i upravo se putem Generalnog sekretara obavještavaju druge države ugovornice o odstupanju: prema Rezoluciji 56 (16) Komiteta ministara, svaku informaciju koju je Generalni sekretar primio u skladu sa članom 15, § 3, Generalni sekretar mora što je prije moguće prenijeti drugim državama ugovornicama (*Grčka protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, Izvještaj Komisije, § 158).

32. U odsustvu službene i javne obavijesti o odstupanju, član 15 se ne primjenjuje na mjere koje je preduzela odgovorna država (*Kipar protiv Turske*, Izvještaj Komisije od 4. oktobra 1983, §§ 66–68).

33. Preduslov vezan za obavještanje Generalnog sekretara o preduzetim mjerama i razlozima za njih obično se ispunjava putem slanja pisma sa priloženim kopijama pravnih akata na osnovu kojih se preduzimaju vanredne mjere, uz obrazloženje o njihovom cilju (*Lawless protiv Irske (br. 3)*, § 47). Ukoliko se ne dostave kopije dokumenata u vezi sa svim relevantnim mjerama, preduslov neće biti ispunjen (*Grčki predmet*, Izvještaj Komisije, §§ 81(1) i (2)).

---

5. Član 3 Protokola br. 6, član 4, § 3 Protokola br. 7 i član 2 Protokola br. 13.

34. U predmetu *Grčka protiv Ujedinjenog Kraljevstva* Komisija je ustanovila da je bilo jasno iz teksta člana 15, § 3 da se obavještenje ne treba slati prije nego se određena mjera uvede, ali isto tako da tekst ove odredbe ne daje smjernice niti u vezi sa vremenom u okviru koga se mora poslati obavještenje niti o opsegu informacije koja se treba dostaviti Generalnom sekretaru. Komisija je bila mišljenja da je dotična država odgovorna da pošalje obavijest o mjerama koje su preduzete bez neizbježnog odlaganja, zajedno sa dovoljnim informacijama o tim mjerama, kako bi omogućila drugim visokim stranama ugovornicama da razumiju prirodu i opseg odstupanja koje te mjere podrazumijevaju. U ovom predmetu, period od tri mjeseca od preduzimanja mjera odstupanja do slanja obavještenja je bio predug i nije se mogao opravdati administrativnim kašnjenjem prouzrokovanim usljed navodne vanredne okolnosti. Isto je vrijedilo u vezi sa obavještanjem o određenim mjerama četiri mjeseca nakon što su preduzete u *Grčkom predmetu* (Izveštaj Komisije, § 81(3)). S druge strane, Sud je ustanovio da je slanje obavještenja dvanaest dana nakon stupanja mjera na snagu bio dovoljan vremenski rok (*Lawless protiv Irske (br. 3)*, § 47).

35. Pitanje da li obavještenje koje država šalje ispunjava formalne preduslove navedene u članu 15, § 3 Sud će ispitati *motu proprio* čak i u slučaju da nijedna druga strana to nije osporavala (*Aksoy protiv Turske*, §§ 85–86).

36. Sud je također ustanovio da član 15, § 3 implicira uslov stalnog preispitivanja potrebe za vanrednim mjerama (*Brannigan i McBride protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, § 54).

37. Na kraju, kada se odstupanje povuče (u skladu sa posljednjom rečenicom člana 15, § 3), u bilo kojem predmetu u vezi sa mjerama koje su preduzete nakon povlačenja odstupanja, Sud će razmatrati taj predmet na temelju činjenice da su relevantni članovi Konvencije u vezi sa kojima su izjavljeni prigovori u potpunosti primjenjivi. Međutim, ovim se ne isključuje valjano uzimanje u obzir popratnih okolnosti slučaja. Odgovornost je Suda da ustanovi značaj koji treba pripisati tim okolnostima te da procijeni da li je uspostavljena ravnoteža u skladu sa primjenjivim odredbama relevantnog člana, u svjetlu njihove specifične formulacije i sveukupnog cilja i svrhe tog člana (*Brogan i drugi protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, § 48, u vezi sa članom 5).

Lista citiranih predmeta

Sudska praksa citirana u ovom Vodiču obuhvata presude i odluke Suda i odluke i izvještaje Evropske komisije za ljudska prava („Komisija”).

Osim ako drugačije nije navedeno, sve reference usmjeravaju na presudu u meritumu, nekog od vijeća Suda. Skraćenica „(odl.)” ukazuje na to da se radi o odluci Suda, a skraćenica „[VV]” da je predmet razmatran pred Velikim vijećem.

Poveznice na predmete citirane u elektronskoj verziji ovog Vodiča usmjeravaju na bazu podataka HUDOC (<<http://hudoc.echr.coe.int>>) koja omogućava pristup sudskoj praksi Suda (presude i odluke Velikog vijeća, vijeća i odbora, komunicirani predmeti, savjetodavna mišljenja i pravni sažeci iz Informativnih bilješki o sudskoj praksi) i Komisije (odluke i izvještaji), kao i rezolucijama Komiteta ministara.

Sud presude i odluke donosi na engleskom i/ili francuskom jeziku, koji su službeni jezici Suda. Baza podataka HUDOC također sadrži i prevode mnogih važnih predmeta na više od četrdeset neslužbenih jezika, kao i poveznice na oko stotinu zbirki sudske prakse dostupnih na internetu koje su izradile treće strane.

—A—

A. i drugi protiv Ujedinjenog Kraljevstva [VV], br. 3455/05, EKLJP 2009.

Abdülsamet Yaman protiv Turske, br. 32446/96, 2. novembar, 2004.

Aksoy protiv Turske, 18. decembar 1996, Izvještaj o presudama i odlukama 1996-VI

—B—

Bilen protiv Turske, br. 34482/97, 21. februar 2006.

Brannigan i McBride protiv Ujedinjenog Kraljevstva, 26. maj 1993, Serija A, br. 258-B

Brannigan i McBride protiv Ujedinjenog Kraljevstva, 29. novembar 1988, Serija A, br. 145-B

—C—

Kipar protiv Turske, br. 6780/74 i 6950/75, Izvještaj Komisije od 10. jula 1976.

Kipar protiv Turske, br. 8007/77, Izvještaj Komisije od 6. oktobra 1983.

—D—

Demir i drugi protiv Turske, 23. septembar 1998, Izvještaji o presudama i odlukama 1998-VI

Danska, Norveška, Švedska i Holandija protiv Grčke (Grčki predmet), br. 3321/67 i 3 druga, Izvještaj Komisije od 5. novembra 1969, Godišnjak 12

—E—

Elçi i drugi protiv Turske, br. 23145/93 i 25091/94, 13. novembar 2003.

—G—

Grčka protiv Ujedinjenog Kraljevstva, br. 176/56, Izvještaj Komisije od 26. septembra 1958.

—H—

Hassan protiv Ujedinjenog Kraljevstva [VV] br. 29750/09, EKLJP 2014.

—I—

Irska protiv Ujedinjenog Kraljevstva, 18. januar 1978, Serija A, br. 25

—L—

Lawless protiv Irske (br. 3), 1. juli 1961, Serija A, br. 3

—M—

Marshall protiv Ujedinjenog Kraljevstva (odl.), br. 41571/98, 10. juli 2001.

—N—

Nuray Şen protiv Turske, br. 41478/98, 17. juni 2003.

—S—

Sadak protiv Turske, br. 25142/94 i 27099/95, 8. april 2004.

Sakik i drugi protiv Turske, 26. novembar 1997, Izvještaji o presudama i odlukama 1997-VII

—Y—

Yurttas protiv Turske, br. 25143/94 i 27098/95, 27. maj 2004.